

Згідно системного підходу до типологізації батьківського ставлення в структурі останнього можна виділити наступні складові: інтегральне емоційне ставлення ("прийняття-нехтування"), міжособистісна дистанція у спілкуванні з дитиною ("симбіоз"), сприймання дитини на когнітивному рівні ("інфантилізація"), а також форми та спрямованість контролю за поведінкою дитини ("авторитарна гіперсоціалізація") [11].

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання. Київ: ВМЦ, 1998. — 235с.
2. Бодалев А.А. Особенности межличностного общения как фактора возможного возникновения конфликтов // Конфликты в школьном возрасте: пути их преодоления и предупреждения. Москва: Аграф, 1986. С. 18-26.
3. Боришевський М. Сімейне виховання як гарант морального становлення особистості. Початкова школа. 1995. №4. С.4–9.
4. Божович Л.И. Проблемы конфликта в подростковом возрасте. Вопросы психологии. 1978. №2. С. 25-37.
5. Буянов М.И. В кабинете детского психиатра. Киев: Здоровье, 1990. 224 с.
6. Варга А.Я. Роль родительских отношений в стабилизации детской невротической реакции. Вестник МГУ. Психология. 1985. №4. С. 32-38.
7. Василюк Ф.Е. Типология переживания различных критических ситуаций. Психологический журнал. Т.16. №5. С.104-114.
8. Волкова Е.М. Трудные дети и трудные родители. Психология. 2001. № 8-9. С.16-18.
9. Воробьева Л.И. Неосознаваемые причины конфликтного поведения. В кн.: Конфликты в школьном возрасте: пути их преодоления и предупреждения. Москва: МОПИ им. Н.К. Крупской, 1986. С. 104-111.
10. Гришина Н.В. Психология конфликта. Санкт-Петербург: Питер, 2000. 464с.
11. Эриксон Э. Детство и общество. Санкт-Петербург: Питер, 1996. 241с.
12. Ішмуратов К. І. Конфлікт і згода. Київ: Наукова думка. 1996. 190 с.
13. Кон И. С. Психология старшеклассника: Пособие для учителей. Москва: Просвещение. 1980. 192 с.
14. Психология деловых конфликтов. Хрестоматия. Под ред. Райгородского Д.Я. Самара: Бахрах-М, 2007. 768 с.
15. Ремшмидт Х. Подростковый и юношеский возраст: проблемы становления личности. Москва: Мир. 1994. 319 с.

*Люкс Тетяна
Науковий керівник – доц. Кормило Оксана*

РОЗВИТОК МИСЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ

Постановка проблеми. Важливим етапом у розвитку особистості є дошкільний період. На даному віковому етапі відбувається розвиток усіх психічних процесів, здібностей, потенційних можливостей особистості. Це надає важливого значення дошкільному віку та процесу виховання і навчання на цьому віковому проміжку життя.

Мислення займає важливе місце в системі пізнавальних процесів особистості. Це психічний процес, що відображає об'єктивну реальність і є вищим ступенем пізнання людиною світу, передбачення подій, фактичне осягнення законів реальності і забезпечення їх потребами та інтересами [2].

Старші дошкільнята мають задатки до рефлексії. Вони вже здатні аналізувати власну діяльність і співвідносити переживання та дії з думками та оцінками інших. У цей період

відбувається подальший розвиток наочно-дієвого мислення, формування елементів мовленнєвого та логічного мислення.

Основною формою психологічної діяльності дітей дошкільного віку є наочно-образне мислення. Досвід показує, що дидактична гра є основним засобом формування основи логічного мислення дітей дошкільного віку, оскільки саме через логічне мислення розвивається інтелект, емоції та особистості дітей [8].

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Проблемі розвитку мислення були присвячені дослідження видатних вітчизняних та зарубіжних психологів і педагогів, зокрема: П.П. Блонського, Л.С. Виготського, В.В. Давидова, Л.В. Занкова, Г.С. Костюка, Г.О. Люблінської, Н.О. Менчинської, М.М. Шардакова та ін.

Психологи розробили зміст, принципи і методи розвитку мислення дітей, що дозволяють підвищити якість освіти засобами дидактичної гри. Цими питаннями у своїх працях займалися такі відомі педагоги як: Л.Р. Болотіна, Д.В. Ельконін, Т.Д. Марцинковська, С.Ф. Русова. Розробкою теорії дитячих ігор і значення гри для виховання і навчання дітей займалися відомі психологи: Л.С. Виготський, Д.В. Ельконін, Ж. Піаже.

Виклад основного матеріалу. Дошкільним віком вважається період від 3 до 6-7 років. Основною характеристикою цього віку є те, що у дитини формується нова ситуація соціального розвитку, домінантною діяльністю є гра, в якій дошкільник оволодіває іншими видами діяльності, відбуваються важливі новоутворення в психологічній та особистісній сфері, концентрується інтелектуальний розвиток дитини.

Найважливішою передумовою ігрової діяльності дітей є порівняння та ототожнення його поведінки з поведінкою дорослих. Якщо в ранньому дитинстві центральним моментом гри є тема і спосіб її вирішення, то пізніше переважає сама особистість, її стан, поведінка, стосунки з оточуючими [6].

Ігри дають конкретні форми та вирази внутрішнього світу, пропонуючи можливості організувати свій досвід. Для дітей важливий ігровий процес, а не результат. Вона розгортає минулий досвід, розчиняючи його в нових уявленнях і формах поведінки. Під час гри посилюється і розвивається толерантність і створюються адекватні форми психічного реагування.

Дидактична гра дошкільнят має рольовий характер. Її передумови формуються у предметній діяльності дитини раннього віку, якій притаманні. Артемова Л. В. виділяє та аналізує передумови гри у дітей дошкільного віку (див. рис. 1):

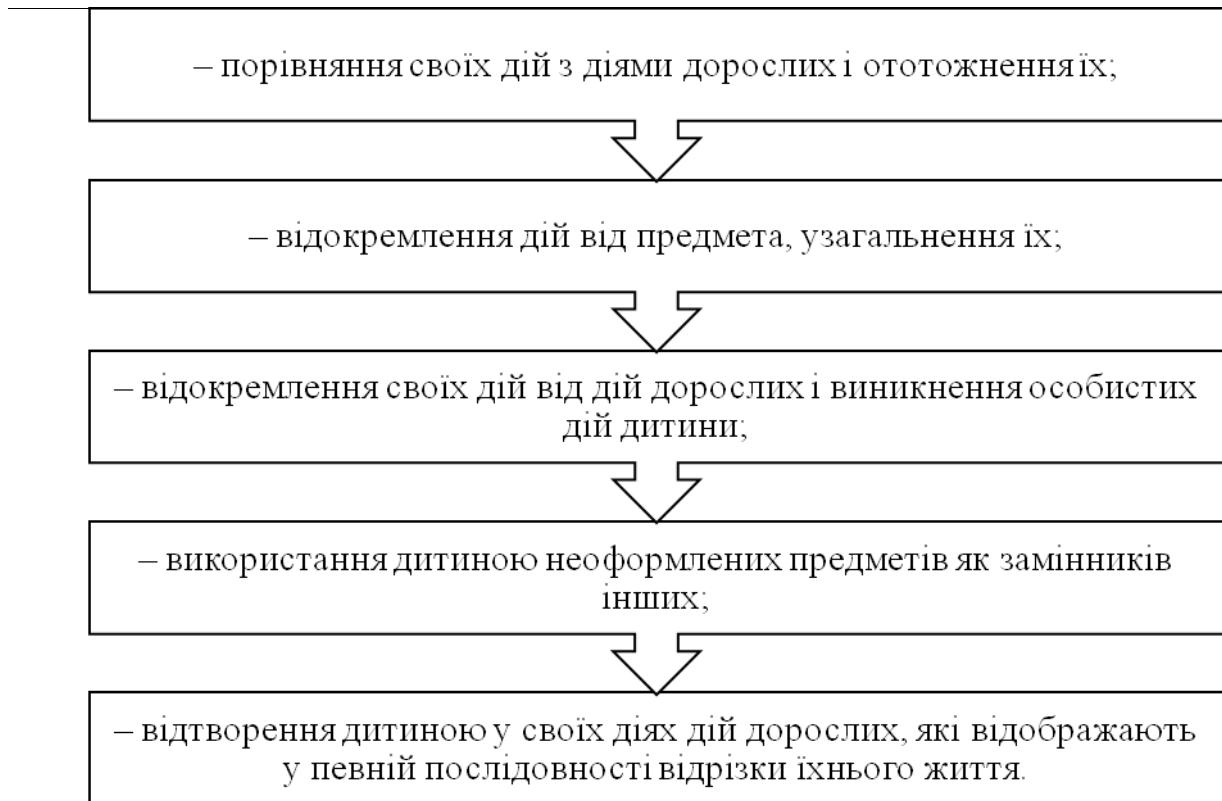

Рис. 1 Передумови гри у дітей дошкільного віку

Дидактична гра – це засіб відображення навколишньої дійсності, спосіб освоєння діяльності, взаємин дорослих у доступній для дитини формі. Діти дошкільного віку відтворюють точку зору різних людей, вступають з дітьми у різноманітні відносини, які відображають реальну взаємодію дорослих людей. Зміст ігрових дій зумовлюється практичними завданнями, які розв’язують дорослі для досягнення певної мети. Тому замість іграшок та інших предметів вони використовують об’єкти, якими послуговуються у своїх практичних діях дорослі [1].

Дидактичні ігри – основна форма виховного впливу на дітей. Не випадково дидактичні ігри відіграють важливу роль у навчанні і вихованні дітей, у розвитку їх самостійної ігрової діяльності. Під час такої гри діти спочатку навчаються розв’язувати пізнавальні задачі під керівництвом вихователя, а потім навчаються самостійної гри.

Будь-яка дидактична гра покликана збагачувати чуттєвий досвід дитини та розвивати її розумові здібності порівнювати, узагальнювати, класифікувати предмети та явища у світі, висловлювати свої судження, робити висновки.

На дошкільному етапі розвитку відбувається подальший розвиток наочно-дієвого мислення, формування елементів мовленнєвого та логічного мислення. Діти дошкільного віку використовують наочно-дієве мислення для вирішення завдань, що тісно пов’язане з фактичною дією зміни впізнаваних об’єктів.

Наочно-дійова форма мислення використовується при вирішенні нових розумових завдань: дошкільник вдається до дієвого способу вирішення завдання. У процес вирішення таких завдань тим чи іншим чином включається мова. Формування дитиною активного і пасивного словника і граматичного ладу мови сприяє осмисленню самого завдання, усвідомленню способів її рішення. Мова при включенні в практичну діяльність дитини трансформує його розумовий процес, сприяючи перетворенню практичної дії в розумовий дію, складне за своєю структурою [5].

Переважаючою формою розумової діяльності дошкільників є наочно-образне мислення, при якому діти діють не з конкретними предметами, а зі своїми образами і думками. Цей тип мислення ґрунтується на вмінні розрізняти плани реальних об'єктів і моделі планів, що відображають ці об'єкти.

Найважливішою передумовою образного мислення є наслідування дорослим, при якому дитина відтворює, наслідує поведінку дорослих, формує власний образ. Гра також може вважатися формою наслідування, оскільки в ігровій діяльності дитина розвиває здатність уявляти одне через інше.

Ще однією формою розумової діяльності дітей дошкільного віку є словесно-логічне мислення. Вона характеризується абстрактними категоріями і встановленням зв'язків, які не виражаються в наочній або образній формі. Діти дуже рано засвоюють слова, що представляють предмети, їх властивості та поведінку, але поняття, які ці слова представляють, як узагальнені відображення групи однорідних предметів із спільними істотними характеристиками, лише поступово розвиваються у дошкільнят [4].

Рівень розвитку узагальнення в дошкільному віці знаходиться в прямій залежності від: 1) вимог, що пред'являються дорослим до дитини; 2) знання слова, яке узагальнює всі предмети даної групи; 3) ступеня знайомства дітей з різноманітним предметів, включених в дану групу.

Варто зауважити, що розумова діяльність дітей дошкільного віку являє собою складну взаємодію і взаємозв'язок наочно-дієвого, наочно-образного і словесно-логічного мислення, при якому здійснюється поступовий перехід зовнішніх дій з вирішення розумової задачі у внутрішній план.

Розвиток логічного мислення особливо важливий при підготовці дитини до школи. Адже важливо не тільки те, які знання дитина має до вступу до школи, а важливіше, чи готова вона здобувати нові знання, чи вміє думати, фантазувати, робити самостійні висновки [7].

На нашу думку, найефективнішим підходом є використання навчальної (дидактичної) гри як однієї з дорослих форм виховного впливу на дітей, водночас є основним видом діяльності для дошкільнят. Регулярне використання спеціальних навчальних ігор, логічних завдань і завдань, інтелектуальних ігор, покликаних розвивати логічне мислення, сприяти інтелектуальному розвитку дітей дошкільного віку, підвищувати якість математичної

підготовки, давати дітям змогу впевненіше орієнтуватися в найпростіших законах дійсності та бути більше активне використання знань.

Висновки. Отже, дидактична гра – це спеціально створювана й пристосовуватися для цілей навчання гра. Дидактичні ігри як своєрідний засіб навчання, що відповідає особливостям дитини, включаються в усі системи дошкільного виховання. Вона дозволяє ширше залучати дітей до поточного життя в доступних їм формах інтелектуальної та активної практичної діяльності, моральних та естетичних переживань. Дидактична гра набуває в практиці виховання дітей все більшого значення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемова Л. В. Вчися граючись. Навколишній світ у дидактичних іграх дошкільників. Київ: Томіріс, 1995. 112 с.
2. Варій М. Й. Загальна психологія: Навч. посібник / Для студ. психол. і педагог. спеціальностей. Львів: Край, 2005. 1007с.
3. Впевнений старт. Освітня програма для дітей старшого дошкільного віку / Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук ; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ: Українська академія дитинства, 2017. 80 с.
4. Ігрова діяльність старших дошкільників / Упор. Н. Ф. Юрченко. Харків: Вид. група «Основа», 2011. 170 с.
5. Льїна Н. М. Загальна психологія. Навчальний посібник: підготовка до екзамену. Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. 122 с.
6. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: навч. посібн для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Академ видав, 2004. 456 с.
7. Савченко О. Я. Наступність і перспектива в роботі двох перших ланок освіти. Дошкільне виховання. 2000. № 11. С. 4-5.
8. Скрипченко О. В. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук. Київ: Просвіта, 2001. 416 с.

Грицак Юлія

Науковий керівник – доц. Свідерська Галина

ПРОБЛЕМА ПРОКРАСТИНАЦІЇ: ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проблема прокрастинації як відтермінування необхідних, нагальних справ чи виконання важливих завдань існувала практично від початку людської цивілізації, а тепер усе частіше стає предметом інтересу багатьох галузей суспільної практики.

Власне, англійське слово «procrastination» походить від латинського аналога «procrastinus»: «pro» – замість, попереду; «crastinus» – завтрашній. Якщо звернутися до словників, то «Online Etymology Dictionary» подає такі відомості: «Прокрастинація (ім.): від середньовічного французького «procrastination» і лат. «procrastinationem» – відкладання з дня на день, procrastinare – відкласти, відтягнути, затримати, pro – вперед, далі, на користь чого-небудь, та crastinus – завтра [5].

Згідно з «American Heritage Dictionary of the English Language», прокрастинація тлумачиться як «акт відкладання роботи на майбутнє, непотрібне зволікання чи відтягування», «відкладання чи затримка без необхідності», «перенесення виконання справ, у зв'язку зі звичною безпечністю чи лінощами» [7]. Відтак прокрастинаторами (англ. procrastinators) можна